
Búcsú Prof. Dr. Dres h.c. Rolf Birktől, a magyar munkajogi törvényalkotás, kutatás és oktatás önzetlen segítőjétől

---

Prugberger Tamás

DOI: 10.32980/MJSz.2021.1.948

Szomorú szívvel búcsúzok a miskolci jogi kar vezetése, munkajogot oktató kollegáim és a magam nevében e nekrológgal Rolf Birk professzortól, a Trieri Egyetem polgári jogi és munkajogi emeritált tanárától, aki egyúttal az egyetem keretei között működő, de az Európai Közösség, illetve az Unió által fenntartott Európai Munkajogi és Munkaügyi Intézetének az igazgatója volt 1983 és 2006 között. Megismerkedésem vele annak volt köszönhető, hogy korábbi dékánunk, Horváth Tibor professzor egy konferencián megismerkedett az 1980-as évek közepén a Trieri Egyetem akkori dékánjával Peter Bülow professzorral, és a két jogi kar hosszú távú együttműködési szerződést kötött. Ennek keretében kaptam meghívást Bülow professzortól, akinek gazdaságjogi kurzusán előadást tartottam a magyar vállalati és szövetkezeti rendszer és a mezőgazdasági áruforgalom átalakulásának jogi kérdéseiről. Még aznap este, a dékán közvetítésével rektori meghívást kaptam arra a díszvacsorára, amit a tartományi oktatási miniszter trieri látogatásának a tiszteletére szervezett. Birk professzor mellett kaptam helyet, ami lehet, hogy célzatosan történt. Mindenesetre nagyon jól elbeszélgettünk és megállapodtunk, hogy az előbb említett együttműködési szerződés lehetőségeit felhasználva hosszú távú tudományos kutatási és oktatási együttműködést alakítunk ki a tanszéke és az intézete, valamint az általam vezetett Miskolci Jogi Kar munka-, és agrárjogi tanszékének munkajogi szekciója között. Minderre 1989 koratavaszán került sor. Néhány hét múlva már küldött nekem egy többszerzős elméleti tanulmánnyal kiegészített törvényjavaslatot a kollektív munkajogi konfliktusok és a munkaküzdelem feloldásának jogi reformjavaslatáról, mely tanulmány és törvénytervezet szerzői kollektívájának ő is tagja volt.¹ A reformból azonban a mai napig nem lett semmi, mint ahogy abból sem, amit e tanulmány felhasználásával Magyarországon munkatársaimmal együtt javaslatba hoztam.² Mindkét államban az ez irányú reformjavaslatok elhallgatásra

---

¹ Birk—Konzen—Löwisch—Raiser—Seiter: Gesetz zur Regelung Kollektiver Arbeitskonflikte – Entwurf und Begründung. J.C.B. Mohr Verlag, Tübingen, 1988.

² Prugberger Tamás—Tatár Irén: A munkaküzdelem jogi szabályozása, Európa Fórum, 1994/2. sz.; Prugberger: A munkaküzdelem magyar szabályozásának reformjához. Jogtudományi Közlöny, 2010/12. sz.; Prugberger—Kenderes György: A munkaküzdelem magyar jogi szabályozása és gyakorlata. Miskolci Jogi Szemle, 2011/6. sz.

kerültek. A továbbiakban azonban együttműködésünk országosan is elismerve nagyon gyümölcsözővé vált elméleti-kutatási és oktatási szinten egyaránt.

Ebben segítőkészsége és szakmai tudása jelentős mértékben közrehatott. Bizonyoságul szóljon néhány adat. Az 1938-as stuttgarti születésű Rolf Birk jogi tanulmányait Németország két igen híres régi egyetemén s tübingenin és az erlangenin végezte. Tanulmányai befejezését követően Erlangenben tudományos gyakornok. Egész fiatalon, 28 éves korában promovál, azaz szerzi meg a jogi doktori tudományos fokozatot és válik tanársegéddé. Doktori munkáját a nemzetköz magánjogi kártérítésről és a restitúció egyéb formáiról írta meg. Erről szóló majdnem 3000 oldal terjedelmű könyve 1969-ben jelent meg Kalsruhe-ben. A munkáltatói irányítási hatalomról szóló közel 500 oldalas habilitációs munkája Erlangenben jelent meg 1973-ba. Habilitációjára két évvel korábban 1971-ben került sor az Erlangeni Egyetemen. Ekkor egyetemi magántanárrá lépett elő. Jóllehet, az erlangeni egyetemen volt még három évig, 1974-ig privát docens, azonban professzorok helyettesítésére a német szokás szerint mint habilitált docens egy-egy szemeszterre ő is több egyetemtől meghívást kapott. Ily módon helyettesített a mainzi Guttenberg Egyetemen is, ahol egy életre szóló munka-, és baráti kapcsolatot alakított ki az akkor még tanársegéd Horst Konzen professzorral, aki szintén több ízben tartott előadást Birk professzorral együtt Miskolcon és vett részt velünk és Birk trieri intézetével egy közös kutatási projektben. Visszatérve azonban Birk professzor tudományos életpályájára, 1975-ben tudományos tanácsosi (wissenschaftlicher Rat) és egyetemi nyilvános rendkívüli tanári kinevezést kapott az Erlangeni Egyetemen, a következő évben pedig az Augsburgi Egyetemre került a jogi kar meghívása alapján, ahol 1976 és 83 között egyetemi nyilvános rendes tanárként polgári jogot, nemzetközi magánjogot, munkajogot és jogdogmatikát adott elő. 1983-ban ugyancsak meghívással egyetemi nyilvános rendes tanári minősítéssel meghívást kapott a Trieri Egyetem magánjogi tanszékének vezetésére, ahol polgári jogot, munka-, és nemzetközi magánjogot oktatott 2006-ban történt emeritálásáig. E kinevezésével együtt párhuzamosan kinevezést kapott a Trieri Egyetem keretében működő és korábban az Európai Gazdasági Közösség, majd csak Közösség, most pedig az Európai Unió által fenntartott Európai Munkajogi és Munkaügyi Intézet³ igazgatói tisztségének a betöltésére, amely megbízatásáról 2006-ban, 70 éves korában köszönt le. Az intézettel 1991-től kezdve egyetemünk jogi kara szoros és gyümölcsöző kapcsolatot tart fenn, ami folytatódik nagyszerű utódával, Prof. Dr. Dr. Hc. Monika Schlachterrel, aki Birknek mind egyetemi tanszéki, mind pedig intézeti utóda lett. Említésre érdemes, hogy 1994-ben az Európa-tanács kinevezte az Európai Szociális Bizottság tagjává amelynek elnöki tisztségét 1996 és 98 között töltötte be. Emellett elnökségi tagja volt a Nemzetközi Összehasonlító jogi Társaság, valamint a Nemzetközi Munkajogi és Szociális társaságnak. Két folyóiratnak, a „Zeitschrift für Internationales Arbeits-, und Sozialrecht”-nek és az „Internationale Vergleichen der Schriften zur personalölonomie und Arbeitspolitik”-nak volt társszerkesztője⁴

Igen gazdag szakirodalmi munkásságot hagyott ránk. Számos neuralgikus

³ Az intézet hivatalos német neve: Institut für Arbeitsrecht und Arbeitbeziehungen nen Eurpatischen Gesellschaft (koábban), ill. Union (ma). Rö.: IAAEG. ill. IAAEU.

⁴ Lebenslauf von Prof. Dr. Dres h.c. Rolf Birk, IAAEU. 27. Marz, 2021. Trier, Mitgeteilt Urike Kuhn

európa-, és nemzetközi munkajogi témát dolgozott fel, azon túlmenően, hogy a német munkajogi intézményeket ugyancsak más nemzetek jogintézményeivel összehasonlítva dolgozta fel. Ilyen módon foglalkozott a munkaszerződéssel, a kollektív szerződéssel, a munkáltató és a munkavállaló, valamint a koalíciós szervezetek egymással szemben fennálló jogaival és körtelezettségeivel, a munkajogviszony tartalmával, az egyéni és a kollektív konfliktusok elintézési módjával, az egyéni és a kollektív munkajogi viták elintézésének eljárásjogi kérdéseivel, a munkáltató és a munkavállaló egymással szembeni kártérítési felelősségével. Jog-összehasonlító jelleggel feldolgozta az üzemi alkotmányjog és a koalíciós jog több problematikus kérdéseit, a vezet alkalmazottak jogviszonyát, a konkurencia-kizárási megállapodást, a munkaviszony-létesítést és megszüntetést, bele értve a csoportos létszámleépítést is. Monografikus jelleggel dolgozta fel a müncheni munkajogi kommentár számára az európai és a nemzetközi munkajogot. Azon kívül, hogy a munkajognak szinte a teljes egészét, valamennyi intézményét komparatív módon feldolgozta, számos írásában nemcsak a munkajog, hanem a polgári jog, a polgári eljárásjog és a nemzetközi magánjog különböző problémáit is feldolgozta. Mintegy 18 könyv és könyvrészlete mellett több mint 300 tanulmánya, 55 ítéletelemzése és 45 könyvelemzése jelent meg. Ezen kívül publikált angol, amerikai, francia, olasz, spanyol, portugál, holland, görög, kínai, japán, koreai, török, lengyel, sőt magyar folyóiratokban is.⁵ Ez széleskörű nyelvtudásának és annak volt köszönhető, hogy angol, francia olasz és spanyol-portugál, valamint holland nyelvű tanulmányait maga fogalmazta meg, valamint hogy ezeken a nyelveken több angol és amerikai, valamint francia, olasz, spanyol és portugál egyetemen az adott államnyelvén tartott vendégprofesszori meghívások keretében előadásokat. Emellett Tajvanon, Dél-Koreában, Japánban és Görögországban, valamint Törökországban is több ízben megfordult vendégprofesszorként, ahol előadásai során az angol nyelvet használta. Magyarországon és azon belül a Miskolci Egyetemen tartott előadásai, valamint a doktorképzésben történő közreműködése során részben az angol, részben a német nyelvet használta, mely utóbbinál a fordítás rám hárult. Ma már professzorként működő négy német doktoranduszán kívül több japán, tajvani, és dél-koreai, valamint török és görög doktorandusza is volt akik szintén professzorokká váltak saját hazájukban és egészen a legutóbbi időkig meghívták hazájukba vendégtanárként.

Ami Birk professzor magyarországi és azon belül miskolci szereplését illeti, a nekrológ elején már szó esett róla, hogy Miskolcon keresztül vezetett az út a Debreceni Egyetem és a Pécsi Egyetem Jogi Karának munkajogi tanszékéhez, valamint a pécsi professzoron keresztül a magyar munkajogi szakma szélesebb köreihez egészen a magyar munkajogi törvényalkotásban való közreműködéséig. Megismerkedésünket követően elküldte számomra a kollektív munkajogi konfliktusok német eljárásjogi rendjének megreformálásáról szóló már említett több szerzős művet,⁶ amelyet vele, mint szerzővel átbeszélte, és a vele való beszélgetések alapján még most is felhasználtam belől sok mindent a munkaküzdelemről írt legújabb

⁵ Schriftenverzeichnis Prof. Dr. Dres h.c. Rolf Birk, Zusammengestellt Ulrike Kuhn, IAAEU, Trier, 27. Marz. 2021.

⁶ Ld. 1. sz. jegyzetet

munkáimban. Ezt követően, 1991-ben egy szemeszteren át DAAD ösztöndíjjal Birk és Manfred Weiss majna-frankfurti professzor javaslatára egy szemesztert töltöttem kutatással az Európai Munkajogi Intézetben Gáspárdy László eljárásjogot oktató professzortársammal együtt. Ennek eredményeképpen Gáspárdy László publikációs listája egy nemzetközi eljárásjogi tanulmánnyal gazdagodott, én pedig meg tudtam írni „Összehasonlító munkajog” c. könyvemem, amelyben az individuális és a kollektív munkajog, valamint a foglalkozás elősegítés és a munkaügyi igazgatás valamennyi hazai intézményét összehasonlítottam az Európai Közösség valamennyi hasonlóintézményével. Rendszerének összeállításában komoly segítséget kaptam Birk „Europasches Arbeitsrecht” c. jól rendszerezett szöveggyűjteményén kívül Manfred Ploetz német szociológustól, aki egyúttal a rendszerhez tartozó szemléltető ábrákat, valamint a német nyelvű tartalmi kivonatot készítette el.⁷ Közben Birk professzor kétszer is lejött Miskolcra a joghallgatók és a doktorjelöltek részére előadást tartani, amely időszak alatti konzultációk nagyon hasznosak voltak számunkra. Ennek volt köszönhető, hogy Tatár Irénnek és Tománé, Szabó Ritának, tanszékünk két akkori adjunktusának a bevonásával ugyancsak komparatív jelleggel az üzemi tanácsokról kismonográfiát tudtunk írni, amit a Munkástanácsok Szövetsége adott ki.⁸ Birk professzor dékánása idején, 1993-ban Gáspárdy László, karunk polgári eljárásjogi professzora és én vendégprofesszori meghívást kaptunk a Trieri Egyetemről. Gáspárdy az eljárásjogi tanszékhez kapott oktató tanári beosztást, amelynek keretében a magyar eljárásjog fejlődéséről és az előadása idején hatályos Pp. átalakításának szükségességéről, valamint az új Pp. koncepciójáról tartotta előadásait. Én oktatóként Birk professzor tanszékére kaptam oktatói beosztást azzal, hogy a közép-kelet-európai, valamint a szlovén Edward Kargyel által kidolgozott jugoszláv önigazgatási modellel összefüggő társult munkaszervezeti rendszert és az 1965 után bevezetett gazdaságirányítási rendszer reformjával összhangban 1967-ben kodifikált Munkatörvényt és annak többszöri módosítását, valamint az 1992 és az 1993 évi új munka-, és közszolgálati magyar jogalkotást mutassam be.. Emellett pedig még kutatóprofesszori beosztást is kaptam az általa vezetett Európai Munkajogi és Munkaügyi Intézetben. Ezt követően szinte minden év nyarán két-három hetet töltöttem az Intézetében és nemcsak engem, hanem munkatársaimat is fogadta, ide érve Tóth Hilda és kenderes György egyetemi docenseket a miskolci jogi karról, valamint Károlyi Géza és Törő Emese docenseket a Debreceni Egyetem Közgazdasági Karának jogi tanszékéről, amelynek akkor a miskolci munkajogi tanszék mellett annak is vezetője voltam. Birk professzor Debrecenben mind a közgazdász, mind pedig a jogász hallgatóknak is több ízben tartott előadásokat és foglalkozott az ottani doktorandusz hallgatómmal, kik közül ottani tanszéki utódommá Nádas György és Rab Henrietta egyetem docensek váltak.

Ennek és még egy hosszabb 1997. évi DAAD ösztöndíjnak köszönhetem mint egy három hónapi kutatási tartózkodásomat a Birk vezette intézetben. Ezek eredményeként készült el az Összehasonlító munkajog továbbfejlesztéseként és részbeni szétszedéseként a „Magyar-, és Európai összehasonlító munkajog”, majd a

⁷ Prugberger Tamás—Manfred Ploetz: Összehasonlító munkajog, ADAW, Budapest, 1992.

⁸ Prugberger –Tománé, Szabó Rita–Tatár Irén: Az üzemi és a közalkalmazotti tanács (Nyugat-Európában és Magyarországon. Federation of Workers Councils. (Munkástanácsok), Budapest, é. n.

„Magyar -, és európai összehasonlító munka-és közszolgálati jog” című könyvem, amely a trieri kutatások alapján tovább bővült a közép-, és kelet-európai munka-, és közszolgálati joggal, amely két kiadásban némileg megváltoztatott, „Európai és magyar munka-, és közszolgálati címen jelent meg. E könyv új kiadására 2014-ben Birk professzorral debreceni jogi kari utódom, Nádas György társszerzőkénti bevonásával hármásban történt többszöri konzultáció alapján került sor a Wolters Kluwer kiadónál. A következő évben szintén e tripartit konzultációk eredményeként jelent meg szintén a Kluwernél az „Európai és magyar összehasonlító kollektív munkajog” c. könyvünk.⁹ Ezek a kiadványok tankönyvül szolgáltak és szolgálnak részben ma is az általános jogászképzésben és a doktorképzésben, miként a jelentős részben a trieri intézetben folytatott kutatásoknak köszönhetően Pongrácz Aladárral közösen írt „Európai társadalombiztosítási jog és a magyar társadalombiztosítási reform” c. kismonográfiánk.¹⁰ Nem hagyható figyelmen kívül, sőt kidomborításra érdemes az a több éven keresztül a munkáltató fizetéseképtelenné válásával összefüggő bérgarancia alap és a fizetéseképtelenségi eljárás uniós és magyar szabályozásával összefüggésben több egyetemi tanszék bevonásával folytatott kutatás. Ebben magyar részről Radnay Józsefnek, a Kúria munkajogi kollégiumvezetőjének és a Pázmány Péter katolikus Egyetem munkajog professzorának a vezetésével a PKKE és a Debreceni Egyetem közgazdasági kara munkajogi tanszéke részéről Károlyi Géza egy. docens, a Miskolci Egyetem munkajogi tanszéke részéről Miskolczi Bodnár Péter egyetemi tanár, az Európa-jogi tanszék részéről Fazekas Judit professzorasszony, a munkajogi tanszék részéről pedig rajtam kívül Menyhárt Szabolcs vett részt. A kutatás munkajogi részét német részről Birk professzor, magyar részről én koordináltam, míg a fizetéseképtelenségi (csődjogi) oldalát német részről a már említett Horst Konzen professzor, magyar részről pedig Miskolczi Bodnár Péter vezette. A kutatáseredményéről tanulmánykötet jelent meg magyar és német nyelven, amelyben leírt javaslatok a két intézményt érintő novellázás során figyelembe vételre került.¹¹ Birk professzor ösztönzésére készítettem el magyar és német nyelven „Az európai munkajog vázlata/Abriss des europäischen Arbeitsrecht” magyar és német tükörfordítású könyvemet.¹² Ez a munka Debrecenben a magyar és a német nyelvű Európa jogi képzésben került felhasználásra. Már betegen, de még konzultált Jakab Nórával és velem Trierben 2006 tavaszán, amikor együtt voltunk az Intézetben kutatóúton, az „Európai és magyar foglalkoztatás-elősegítési és munkaügyi igazgatási jog” c. korábban már

⁹ Ld. 7. sz. jegyzetet, továbbá: Prugberger/Ploetz: Magyar és európai munkajog, Közgazdasági és Jogi Kiadó (KJK), 1994 és 1995; Prugberger: Magyar és európai munka és közszolgálati jog, KJK. 1997.; U. ó: Európai és magyar összehasonlító munka-, és közszolgálati jog, KJK-KERSZÖV, 2001, 2003, 2006; Prugberger—Nádas György: Európai és magyar összehasonlító munka- és közszolgálati jog, Wolters Kluwer, Budapest, 2014; U.ók: Európai és magyar összehasonlító kollektív munkajog, Wolters Kluwer, 2015.

¹⁰ Prugberger—Pongrácz Aladár: Európai társadalombiztosítási jog és magyar társadalom-biztosítási reform. Bíbor Kiadó, Miskolc, 1997.

¹¹ Bérgarancia és a csőd-, felszámolási eljárás reformja/Lohngarantie im Fall der Zahlungsunfähigkeit des Arbeitsgebers und das Reform des Konkurs- und Auflösungsprozesses (Miskolczi Bodnár Péter—Prugberger szerk./Hrsg.) Novotni Kiadó, Miskolc, 2005.

¹² Debreceni Egyetem ÁJK és Licium Art Könyvkiadó kiadása, Debrecen, 2007.

többszöri kiadást megért könyvem Jakab Nórával történő átdolgozását érintve.¹³ Meg kell említeni azt is, hogy Miskolcon nemcsak a munkajogi tanszék munkáját és annak munkatársait segítette a kutatásokban, hanem a már említett Gáspárdy László professzoron kívül az az agrár-, és a környezetvédelmi joggal foglalkozó akkor még kezdő két fiatal tanársegédet is. Csák Csillát, aki azóta két környezetvédelmi jogi könyv szerzőjeként a környezeti magánjog neves kutatójává nőtte ki magát, professzori rangban jelenleg a Miskolci Jogi Kar dékánja, míg Fodor László a Debreceni Egyetem akadémiai doktori védés előtt álló közigazgatási vonalú környezetvédelmi jogi professzora. Birk professzornak a Miskolci Jogi Kar érdekében kifejtett eme áldozatos munkásságát 1996-ban a Miskolci Egyetem szenátusa díszdoktorrá avatásával honorálta.

A pécsi jogi kar munkajogi tanszékének a vezetőjét, Kiss György professzort Birk professzonnal első miskolci látogatásakor 2001-ben hoztam össze, aki hozzánk hasonlóan szintén gyümölcsöző együttműködést alakított ki Kiss Györggyel és két munkatársával, Berke Gyulával és Bankó Zoltánnal. Ennek tudható be, hogy a miskolci, a debreceni és a pécsi munkajogi oktatásban erős a jog-összehasonlítás és az elméleti-dogmatikai alapozás. Birk professzornak az ottani munkásságát a Pécsi Egyetem is „honoris causa” doktorrá fogadással honorálta. Mivel Kiss György professzor tagja volt a 2012. évi új munka törvénykönyvet előkészítő bizottságnak, sikerült tanácsadóként bevonnia őt a kodifikációs munkálatokba. Ezt a segítő közreműködését ellenszolgáltatás nélkül, önzetlenül tette. Megérdemelt volna egy kormány kitüntetést.

Kedves Rolf!

A Miskolci Egyetem Jogi Kara és dékánja, Csák Csilla professzor asszony, valamint tanszéki kollegáim nevében és megbízásából is köszönöm mind azt, amit a miskolci jogi kar munkajoga oktatási és kutatási színvonalának emelése érdekében tettél. Egyúttal én is köszönöm mindazt, amivel elősegítetted oktatói és kutatói pályánk tartalmassá válását.

Most megrendülve és fájó szívvel búcsúzunk Tőled: Sit tibi terra levis.

---

¹³ Prugberger—Jakab Nóra: A szövegben közölt címen, Bíbor kiadó, Miskolc, 2016.